

Zeelst.

Bij mijn bezoek aan Oerle op 23 Augustus 1899 vernam ik van B. en W., met name van den wethouder de Bont, dat het in Zeelst allertreurigst toezijning als er een verkiezing was; die het meeste geld over hadt voor drank (jenever en bier wordt den kiezers geschonken) werd list van den Raad; een zetel in den Raad kostte aan den ghehoore minstens f150. — Ook de tegen-candidaat, de niet-ghehoore, gaf in den regel een vergelyke bedrag uit, om ghehoore te worden. — Twee partijen stonden heftig tegenover el., hander: de partij van den burgemeester ^{enkele}zijds, die list van den Raad ^{met officers aanhang} ~~Baselmans~~ anderszijds.

Den 26 Juli 1895 had ik de gemeente Zeelst bezocht. —

Den 1 October 1900 kwam ik weder in de gemeente. Ik deed toen in de eerste plaats onderzoek naar de oorzaken van den hevigen strijd tuschen de inwoners bij gelegenheid van raadsverkiezingen. B. en W. verklaarden dien strijd als volgt: — In 1892 trad burgemeester Habraaken als raadslid af; diens schoonzoon, Jan Baselmans, wilde toen burgemeester worden; hij werd echter niet benoemd. Het gaf groote ontstemming bij de partij van den oud-burgemeester, toen de wethouder Janssens tot burgemeester benoemd werd. Van toen af vreesde Baselmans met zijn aanhang alles, wat door het bestuur van Zeelst gedaan werd, dat gaf voortdurend vijandigheid.

Jl. Baselmans, een broeder van Jan Baselmans richtte een boterfabriek op; hij had tevens een winkel; de boeren, die hem melk leverden, werden in zijn winkel met winkelwaven betaald; geld kregen ze bijna nooit, en wanneer ze om geld vroegen, dan deugde hunne melk niet en konden ze die weer mede naar huis nemen. Toen de burgemeester zag, dat de boeren zoo gewild werden, verliende hij stem bij het oprichten van een coöperatieve roomboterfabriek; de boeren waren toen voor de afzet hunner melk niet meer afhankelijk van de fabriek van Baselmans; ze wilden hem toen geen melk meer leveren; Baselmans verloor nog eenigen tijd met groot verlies, en was ten slotte verplicht zijne fabriek te sluiten. — Toen in 1899 de periodieke raadsverkiezing was, besloot Baselmans wraak te nemen; aan de beurt van afgetreden waren de wethouder Donkers, en het raadslid van der Zeyden. Deze laatste was een vriend van Baselmans.

Zeelst.

Barclmans stelde zich candidaat tegenover Donkers; hij gaf zich enorm veel moeite; hij gaf schatten geld uit, volgens B. en W. tusschen de 500 en 600. Dat geld werd vooral besteed, door de kinderen drank te voeren; het was zoo erg, dat v. a. in de Kleistraat de vrouwen dronken aan den weg lagen. — Het resultaat was, dat Barclmans en Donkers beiden met groote meerderheid gekozen werden; v. d. Kleijden had bijna geen stemmen.

Wethouder Donkers beweerde, dat hij bij dien stemmen streijdt 5. be. haald had aan een herbergier bij hem in de beurt, voor brouwen, aan buwliu geschonken, en dat hij bij twee herbergiers in het dorp ook 5. be. betaald had. — Barclmans was later bij Donkers gekomen, en had gewild, dat Donkers 1/3 zou behalen in de verkiezingskosten; Donkers had daarin echter niet willen treden.

Bij de periodieke aftreding in 1899 is er weer drukk gestermd, evenwel niet zoo erg als in 1894; de burgemeester en de wethouder van Zlust waren aan de beurt van aftreding, en werden herkozen. — van Zlust erkende, in 1899 aan verschillende kasteleins te samen ongeveer 30 betaald te hebben; de burgemeester gaf hem daarvan later 10 terug. Ze vraagde de Zlusten, hoe zij het met een zuiveringspeel konden verantwoorden; zij beweerden toen, dat het geld — volgens de kasteleins — besteed was voor drank, gekapt dan vrienden van de gekozenen, na de verkiezing, om elkaar met den goeden aftloop geluk te wenschen!! De drank, tijdens het stemmen geschonken, zou weer besteld en betaald zijn door de candidaten van de partij Barclmans!

Van de leden van den Raad waren er 3 (onder wie de burgemeester) in de kom van het dorp; wethouder Donkers woont op Cobbeek; wethouder van Zlust op Biezevillen; verder woont er nog een lid (Boomen) te Kleistraat, en een (Bijnen) op Riept Jopt.

In 1899 werden 15 kinderen voltrahen; in 1900 reeds 15, ^{geen} van deze allen was „moeten proeven“. Een twintigtal meisjes uit Zeelst werkten vroeger te Lindhoven bij Philipsen Co; zij waren daar vrijwel aan zich zelve overgelaten; haar deugd liep groot gevaar. De pastoor bemaeide er zich mede, met het gevolg, dat er thans nog slechts drie naar Lindhoven

Zeelst.

gaan. — De firma Mijnot en de Bloek opende een tabaks stroo., perij in Meerelveldhoven; daar worden uitsluitend vrouwen te werk gesteld; eenige meisjes uit Zeelst (een zevental) gaan daar werken, ten verdienen winter en zomer 50. 65 daags. Ze komen 3 avonds samen terug; door dat er geen jongens bij zijn, riet de pastoor daar geen huwaaad in.

Volgens B. en W. heeft de jacht van Zeelst alleen waarde voor den eigenaar van de jacht van Clerke; het is vooral snippenjacht, die echter in een jaer afgejaagd is. Thans verpooelt voor 37 aan den oud-notaris de Vuyper te Nymegen.

B. en W. schouwen zelve de waterleidingen; moeite met de onderhoudsplichtigen hebben ze in den regel niet.

De Schraeder uit Lindhoven is belast met de armenpraktijk, de vaccinatie en den doodschauw; hij krijgt daarvoor 150.

Ook, dat sterft of uit nood geslacht word, wordt op kosten van de gemeente, gekeurd door den verarts van Dommelen, uit Veldhoven; voor iedere keuring betaalt de gemeente hem 25.

Er zijn in Zeelst veel armen; de besturen hebben niet veel fondsen; het algemeen overbestuur kan jaarlijks niet meer dan 500 besteden. — ten Roomsche overbestuur is er niet; de tijdelijke pastoor van Zeelst kan 3 jaars over 760 beschikken ten bate van de Roomsche armen.

Op mijne audientie verscheen pastoor ^{Rooswender} die niets bijzonders te vertellen had; hij is een broer van het Statenlid uit Mijnen; hij heeft moeite om buiten en boven de partijen te blijven in zijne gemeente.

A. Rooswender klaagde, dat hij door B. en W. mishandeld werd bij het graven van een sloot, bij het maken van procesverbaal over het laten weiden zijner schapen enz. — Toen ik daarna, ver later B. en W. interpelleerde, kwam het mij voor, dat de klagen geheel ongegrond was.

Het hoofd der school Vuyper apprecieerde zeer de bewaarschool der zusters: de kinderen zijn meer bevattelijke om te leeren al nu ze van de bewaarschool komen, dan vroeger, toen hij ze direct van huis op school kreeg. Ze kunnen nu spreken, als hij ze krijgt; ze zijn aan de school gewend, en gevoelen zich daar niet, gelijk vroeger, als in een gevangenis. Ook de propereit laat nu niet meer zoo veel te wenschen over als vroeger; ze kwamen vroeger bloot hoefde

Zeelst.

en zander bus of jas naar school; hij meende, dat de be-
waarschool dienster gevolge voor de kinderen een leerjaar
scheelde. — De kinderen waren echter over het algemeen
weinig kwattelijk. — Th. beloofde hem bij een volgend be-
zoek aan Zeelst eens op zijn school te komen kijken.

Den 20 Mei 1904 kwam ik weer in Zeelst; denzelfden
dag bezocht ik ook nog de gemeenten Stratum en Valkenswaard.
De bevolking van Zeelst gaat vrij sterk achteruit; voor \pm 30 jr
had het 1500 zielen, meest allen handwevers; thans 1194.

Toen de verdiensten van de handwevers verminderden, trokken
zij naar de naburige fabrieksplaatsen; sommigen gingen
albaar waren; anderen bleven in Zeelst woon, maar gingen
buiten de gemeente werken. Thans werken \pm 60 mannen
en 40 vrouwen buiten de gemeente; die geen vak verstaan
gaan naar den steenvaer te Blombergen (de Vrienen Co), of
naar dien te Veldhoven (van Vrienen). De wevers gaan
naar Lindhoven; de sigarenmakers naar Gestel; de
meisjes naar een van de twee wasfabeijen te Veldhoven
of naar de tabakst~~roo~~strooperij van Ellegat aldaar.

Voor \pm 70 jaren hadden Strijps, Gestel, Zeelst en Veldhoven
een kalosfaat gemeenschappelijk grondbezit. Zij gingen
tot verdeling van dat gemeenschappelijk bezit; Veldhoven
en Gestel bewaarden hun bezit en werden daardoor rijk.
Zeelst en Strijps verchochten veel, en werden daardoor arm.
Zeelst heeft nu nog een bezit van ~~200~~²⁹³ hl. t. ; daarvan
zal \pm 40 hl. t. slechts moest zijn; de rest is magere heide,
te mager om naar een ontginning daarvan te kunnen
denken.

Er waren geen Protestanten in Zeelst; de gemeente heeft
een algemene begraafplaats, erger in een denembosch
in de Zeelder heide; er werd nog nooit gebruik van gemaakt.
Zet lijkenbeurje heeft veel van de straatjeugd te lijken. —

Over den wellevaarder, die slechts een huwelijk heeft van
 fl. 200 , en die bovendien een pensioen van fl. 40 heeft van de oude
freule van Croij uit Stiphout, is men zeer tevreden. In de
wintermaanden wordt er 's nachts politiedienst gedaan door
een bezoldigden nachtwacht, vergeldt van den ingezetene

Zeelst.

van Zeelst, doortoe trachtens een gemeenteverordering bij keu-
len aangewezen (art 192. Gmb.); die geen dienst wil doen, kan zich
voor fl. 40 laten vervangen.

Van herhalings onderwijf wordt haast geen gebruik gemaakt.
Schoolverzuim is er weinig; er behoeft de meeste schoolkinderen toe
geen procesfen verbaal te worden opgesteld.

Wook het raadslid. H. Baselmans werd een sigarenfabriek
opgericht; omdat er in Zeelst geen behuame sigarenmakers
waren moest hij die van elders betrekken; op die manier kwam
er allerlei luij van volk in de gemeente, omdat faksantijke
sigarenmakers niet bij Baselmans willen werken, vooral
omdat hij gedwongen winkelvering heeft ingevoerd. En
daar, dat hij veel kinderen in zijn dienst heeft; alles
wat zich presentiert neemt hij aan; hij behaalt slecht,
soms niet meer dan fl. 25 per week. — Spottenderwijze
zejt men, wanneer de welkbeden uit de sigarenfabriek komen,
dat de bewaarschool uit gaat! Men hoop, dat wanneer
en voldoende menschen in Zeelst zullen zijn, die sigaren
kunnen maken, dat er zich daar dan een deeglijke siga-
renfabriek een fabriek zal bouwen.

Den 14 Maart 1904 kwam ik weer in Zeelst; van uit den
Wosch ging ik eerst naar Gestel, toen naar Zeelst en eindelijk
naar Strijps, van waar ik naar den Wosch terugkeerde.

De vrede's clijst thans vrij wel in de gemeente teruggekeerd;
sinds 1903 liep de raadsverkiezing met eenvoudige candidaatbe-
ding of zelfsken er een vacature ontstond; men verbruimde, dat
er ook in 1904 niet zou behoeven gestemd te worden.

Alle harde wegen, voor zoverre op het gebied van Zeelst gelegen,
nl. de wegen naar Berle, naar Strijps en naar Gestel zijn voor
12 jaren door de gemeente beplant; \pm 1500 boomen. Over 25 jaar
hoop men voor dat hout door elkaar fl. 10 per boom te maken.
Vooral de boomen op den weg naar Gestel, en die op de eerste
helft van den weg naar Berle gaaien goed.

Er kwam wook meer industrie in Zeelst, nl. een sigarenfa-
briek van Flaagman, en een steenfabriek, de Korand. Deze
laatste is een naamloze vennootschap met een kapitaal
van fl. 50.000 ; president commissaris is burgemeester Janssen.

Zeelst.

Het volk vindt nu vrij algemeen in de gemeente wech, behalve de meisjes, die naar de Habakkeskerkerij op den van de firma Hignot te Veldhoven, en naar de waschkerij van v. Nemen te Veldhoven. Vooral deze laatste vrouwen worden voor haren arbeid slecht betaald, ± 70. 60 per dag; zij hebben zwaren arbeid, en zijn vreeg versleten en lijden later veelal aan reumatische enz.

De geest van de bevolking wordt wel minder, maar is toch nog vrij goed.

De Schuurman in den laatste tijd te veel steenfabrieken; dat geeft op den duur misère; men ^{zich} wil niet in een trust vereenigen, maar heeft toch wel op een convenant, dat men, door scherpe concurrentie, elkaars liet bestaan niet onmogelijk zal maken.

De gemeente schreef van v. Wissel te Albrecht, om hulp van het staatsboschbeheer bij de ontginning in het groet van gemeentelinde; men had daarop nog geen antwoord gekregen.

De stoor. Lammersteeg is verleden en verbanden door kapelaan Vluythmans uit Utrecht. — Men laatste zeer tot de hoofting van pastor Lammersteeg in zake den toren van de Roomsche kerk, waarvan hij de hooft spits had afgebroken, herijft hij toen klakend en vopen en bloot had laten hangen; in de Wosten van den toren van dien toren had de gemeente voor ± 20 jaren 7000. — Hij gedroegen. — De stoor Vluythmans was Alans beriep gield in de zamenen, om dien toren weer in orde te maken.

Het kerkgebouw op de algemeene begraafplaats in de Zeelster heide is juist weer opgebouwd en in orde gemaakt; het was hoog noodig, want het was door de juygt bijna helemaal afgebroken.

Ontkent de uitvoering der bepalingen van het nieuwe reglement op de waterleiding vreeg men inlichtingen; ik verrees de zieren naar Gedep. Staten.

Den 11 Mei 1911 bezocht ik van uit Lindhoven Strijp, Zeelst en Verle.

Er is nog spanning in de gemeente; de 45 jarige secretaris Kappers trouwde met een 19 jarige juffrouw Bazelmanns, dochter van het Raadslid, — tegen den zin van den vader. — Deze wilde toen niets meer te maken hebben met den secretaris, en bedankte als lid van den Raad. — In zijn plaats werd er na veel strijd (met behulp van veel drank) een jonge Bazelmanns tot Raads-

Zeelst.

lid gekoren. Hij moet oom zeggen tegen het Raadslid dat ontslag van de jonge mensch van het stoudig mij zijne opvoeding te komen maken; hij had natuurlijk niets te vertellen.

De 793 v. A. gemeentelijk besit worden, voor zoverre ze daarvoor gescheit zijn, met behulp van het staatsboschbeheer ontginnen; ongeveer de helft zal in cultuur gebracht worden. Men is voor 2 jr begonnen en maakt jaarlijks 10 v. A. in orde. — Burgemeester twijfelt, of er veel van vrucht zal komen, omdat er een leembank in den grond zit, en deze niet gebroken wordt. — Toen ik daarover inlichtingen vreeg aan den oprichter Blooman, deelde hij mij mede, dat die leembank 3 1/2 m. dik was en onmogelijk gebroken kan worden. Door de manier, waarop de jonge dennin geplant worden, meende hij de kans van de leembank te ontgaan; van de dennenplantjes wordt nl. de pinwortel gedeeltelijk afgesneden; hij verwacht, dat de wortels niet de diepte zullen ingaan, maar blyven aan de oppervlakte zich zullen uitspreiden, dan doet de leembank natuurlijk geen kwaad.

Men is zeer dankbaar, dat de Regering een buitengewone subsidie zal geven voor schoolbouw. Men klaagt liever over den ellendigen toestand van de Runderop en den Ginder, waardoor aan de landerijen groote schade wordt berokkend.

De Kraymakers uit Helmond is gemeente dokter; hij verloofte veel praktijk, door dat hij de zieken op Bunderop niet wildt bezochten; de menschen (nl. de betalende patiënten) liepen toen naar de doctoren in Lindhoven.

Industrie bloeit niet erg; de sigarenfabriek van Klaagman ging te niet; de sigarenfabriek van Bazelmanns weeld nog in het veel grote vruchten; van de linnenfabriek van Jan Klabbeek bestaat voor het personeel (15 arbeiders) gedurende een winkelvering.

De gemiddelde loonloos van een handwerker is 75 de 75. 50, van een fabrieks werker 75 de 75, van een sigarenmaker 75 de van een steenouwer 75 de 75. —

Hignot en de Kloeg hebben een tabakskroonsterij te Heereveld, van 7. zij zijn daar begonnen meisjes op te leiden tot sigarenmakers, de kroonsters verdienen 75, de sigarenmaaksters 75; — er werken 30 meisjes uit Strijp.

Heelst.

Er gaan nog \pm 30 meisjes werken op wasfebruin in Veldhoven en Heerewalhaven; zij maken hard werken en worden slecht betaald; hoar werkt is bovendien zeer ongezond (rheumatisch).

De steenindustrie gaat bijzonder goed; er wordt in Eindhoven veel gebouwd. In Heerewalhaven worden jaarlijks 30 miljoen steen gebakken, waarvan 8 miljoen te kelt en $4\frac{1}{2}$ miljoen aan de "Coraal" te kelt. De steen van deze fabriek zeer, volgens den burgemeester, een bijzonder goeden naam hebben.

De klinkers, welke van deze fabrieken komen, zijn ongeschikt voor de klinkerwegen; voor fietspaden zouden ze uitstekend vol doen; aldus de burgemeester - deshaardige.

De iepenbomen langs de wegen groeien goed; ze werden gekocht bij Verbruggen te Ophemden tegen $\text{f} 0.40$ het stuk. Men verwacht echter niet, dat ze zoo goed zullen worden als de veldersche iepen; daarom is de oprichting te kelt te licht.

Den 26 juni 1916 bericht ik per auto van uit Eindhoven de gemeenten Heelst en Strijp.

De industrie gaat goed; de sigarenfabrikanten maken zeer goede zaken; de steenfabriek de Coraal werkt deuk; ook de timmerfabriek en wasfebrerij heeft geen klagen. Nientungevolge loopen de loonen der werknemers sterk naar boven; als de werkgevers geen hooge loonen betalen, dan loopen de werknemers naar Eindhoven, waar altijd handen te kort komen.

Ook hier komen woningen te kort. Bereids is men in overleg getreden met Inspecteur Schuingel over de oprichting van een vereniging voor woningbouw.

Hoewel men het nog niet erg kan naemen, neemt het drankmisbruik opanderweg weer toe. Er wordt veel gepapt zonder vergunning.

De egest van het werkvolk is goed. De sigarenmakers en steenfabriek arbeiders zijn lid van den Noorsch Katholiek Volksbond. De rest is niet georganiseerd. Sid van den Werkverdersbond te Heerewal is er geen een.

Bij Barelman is nog opduwongen winkelvering;

Heelst.

evenwel niet 20%, dat er over geklaagd wordt.

Cooperatieve winkels of bakkerijen zijn er niet.

Sterk aangezochten op de oprichting van een volks huishoudschol; $\text{f} 1$ meisjes werken in kelt op de fabrieken, terwijl er nog 30 in Veldhoven gaan werken. Zij kennen niets van het huishouden, als ze gaan trouwen.

Geen eigen stoomzuivelfabriek; de melk ^{moet} gaat deels naar de fabriek te Orle, deels naar die te Strijp (die staat er nog niet; men is bezig met de oprichting).

Het Staatsbosbeheer gecontracteerd over bebosching van 105 hectaren; in 1918 is dat werk klaar; dan zal men een nieuw contract moeten aangaan voor verdere bebosching.

Natuurweiden heeft men nog niet; men wil er veel gaan aanleggen, maar de kunstweid is thans zoo duur. Men heeft gevonden, welke men er bij zonder geschikt voor kelt.

De waterleidingen zijn goed in orde; langs de Dommel wordt echter waterschaade geleden.

De landwegen zijn 3 winters overal slecht; langs de meeste landwegen zijn fietspaden.

Voor verbetering van den harden weeg heeft men juist 12.000 kien aangekocht. Hard noodig, want de weeg is slecht.

De 1500 iepen boomen langs den kunstweg groeien nog al goed; tegen dat ze gemiddeld $\text{f} 0.50$ per stuk waard zijn, wil men ze verkoopen, om daarvoor geld te vinden voor onderhoud van de kunstweid. De beplanting is thans \pm 20 jr oud; men meende, dat de boomen geen twintig jaar meer zouden staan.

Welk Maedhuis is oud en versleten en kan niet lang meer mede.

Burgemeester Ancien voelt zich hier blijbaer niet zoo goed op zijn plaats als in de gemeente Orle. De omstandigheid, dat hij in Orle woont en daar gemeente secretaris is, zal daarvan wel de oorzaak zijn.

Zeelst.

Den 10^{den} Augustus 1920 kwam ik weer in Zeelst. De laatste Raadsverkiezing bracht 5 nieuwe Raadsleden waaronder twee arbeiders; zonder strijd! de 7 leeren werden bij candidaatsstelling gekozen. Ook hier heerscht woningnood; er is al een bouwplan op gemaakt voor 12 arbeiders woningen; begroting f 2.000.—

De weg Gestel - Middelhers is ellendig, niettegenstaande er nog pas f 3000 aan vernieuwt werd; ik ontwaarde er thans nog veel aan ten koste te leggen; de vereniging Veldhoven - Oerle - Zeelst moet eerst haar beslag hebben. Zou men thans aan dien weg groote kosten maken, dan versterkt men den hegeustand van Veldhoven tegen die vereniging.

Er is een brandspuit; gelukkig komt er nooit brand, want er is heel geen water; Zeelst ligt laag.

Er zijn weinig armen in gemeente; het burgerlijk armbestuur heeft f 1500.— inkomens, waarmee het zich kan redden.

Drie sigaren fabrieken; gelukkig gaat die indus. drie weer beter: er zijn nog slechts 5 „keit getrokken“ sigaren makers; de rest is weer aan het werk; de firma Wasfen en v. d. Leeren is zelfs bezig de fabriek te vergrooten. — Daar zullen ± 1.500.000 gewone sigaren nog overkocht in Zeelst zitten; die gaan heel slecht weg; de markt vraagt tegenwoordig deurdere sigaren; ~~alhoewel~~ de gewone merken is met de ordinaire sigaren van vroeger niet meer bereiden.

Zeelst verbouwt aan de woning van den Secretaris f 3500; in Veldhoven hoorde ik daarop aanmerkingen maken in verband met de amnestie; in Zeelst deed men mij nu mede, dat secretaris behalve de gewone huur 7% van dat geld moet betalen.

Het laagspanningsnet voor de electriciteit is bijna gereed; het werd aanbesteed voor f 14.500.— Tot nu toe hebben zich 35 personen voor aansluiting opgegeven.

Zeelst

De arbeidsbruik vermindert: 2.872 per hoofd. — Bijna iedereen is lid van den N. C. Volksbond; er zou in de gemeente geen enkele socialist zijn.

De melk gaat gelukkig naar de melkinrichting te Veldhoven en wordt daar zoet langs de huizen verkocht; de rest gaat naar de Coöperatieve Zuivel fabriek te Oerle. Deze fabriek is over 6 jr gebouwd voor f 59.000; sinds werd er ± f 20.000 op afgeschreven.

Wethouder van den Oelacac is een boer, bekleemd lid van de fabriek te Oerle; ik hoorde 8 mans geluid niet. Wethouder Baselmans is sigarenfabrikant; hij drijft zijn zaak met „zijn fingers“; met hem was goed te praten.